

סעודה שלישית – פרשת וישב תשע״ח

בסעודה שלישית דיבר מהר״י דיבורים נוראים ונפלאים מאד על פי דברי רבינו ז״ל (לקוטי מוהר״ן חלק א׳ סימן מח).
פתח ואמר מהר״י נ״י, רביז״ל אומר (לקוטי מוהר״ן חלק ב׳ סימן מח) וְצָרִיךְ לִהְיוֹת עַקְשָׁן גָּדוֹל בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם, לְבִלְי לְהָנִיחַ אֶת מְקוֹמוֹ, דְּהַיְנוּ מְעַט מִקֶּצֶת עֲבוֹדָתוֹ שֶׁהִתְחִיל, אַף אִם יַעֲבֹר עָלָיו מָה. וּזְכֹר דָּבָר זֶה הֵיטֵב, כִּי תִּצְטָרֵךְ לָזֶה מְאֹד, כְּשֶׁתַּתְחִיל קְצָת בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם. כִּי צָרִיךְ עַקְשָׁנוּת גָּדוֹל מְאֹד מְאֹד לִהְיוֹת חָזָק וְאַמִּיץ, לֶאֱחֹז עַצְמוֹ עַל עָמְדוֹ, אַף אִם מַפִּילִין אוֹתוֹ, חַס וְשָׁלוֹם, בְּכָל פַּעַם. **כִּי לִפְעָמִים** יֵשׁ שֶׁמַּפִּילִין אֶחָד מֵעֲבוֹדַת הַשֵּׁם, כַּיָּדוּעַ, אַף - עַל - פִּי - כֵּן עָלָיו לַעֲשׂוֹת אֶת שֶׁלּוֹ, לַעֲשׂוֹת מַה שֶּׁיּוּכַל בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם, וְאַל יָנִיחַ עַצְמוֹ לִפֹּל לְגַמְרֵי, חַס וְשָׁלוֹם. כִּי כָּל אֵלּוּ הַנְּפִילוֹת וְהַיְרִידוֹת וְהַבִּלְבּוּלִים וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה צְרִיכִים בְּהֶכְרֵחַ לַעֲבֹר בָּהֶם, קֹדֶם שֶׁנִּכְנָסִין בְּשַׁעֲרֵי הַקְּדֻשָּׁה, וְגַם הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים עָבְרוּ בְּכָל זֶה, עיין שם כל זה בדברי רביז״ל.
כי הנה רבינו ז״ל מגלה בתורה זו (שנקרא בפי אנ״ש מכתב מרביז״ל, כי הוא נכתב בציור של מכתב שאחד מחזק את חבירו בכל מיני התחזקות) התחזקות נוראה ונפלאה מאד, שנצרך לכל אחד הרוצה להכנס בעבודת השם יתברך, כי על כל אחד ואחד עובר נסיונות קשות ומרות, עד שזוכה להיות קבוע בעבודת השם, וכמו שרביז״ל העיד על עצמו (שבחי הר״ן) שגם עליו עבר הרבה ירידות ועליות בעבודת השם, עד שגמר בדעתו שיהיה איך שיהיה לא יעזוב את השם יתברך ולא יפסיק מלהתפלל אליו, וכשאדם יודע את זה מקודם שמוכרח להיות כן, ובזה בוחנים ומנסים את האדם לראות אם הוא רציני מאד לעבוד את השם, אם הוא זוכה להחזיק מעמד, אזי זוכה להגיע אל מדריגות והשגות גדולות שלא שיער ותיאר לעצמו כלל.
והנה כאן בתורה ובמכתב זה (לקוטי מוהר״ן חלק ב׳ סימן מ״ח) מגלה רביז״ל עוד חידוש נפלא ״שיש **לפעמים שמפילין את האדם מעבודת השם**״, היינו שיש מציאות כזה שלפעמים לוקחים את הבחירה מן האדם לגמרי, ומפילין אותו בעל כרחו נגד רצונו, נמצא שלא היה לו בחירה כלל, וגם במצב כזה עליו להתחזק מאד ולא ליפול בדעתו כלל, כי אף על פי שזה נסיון נורא שאין כמוהו, שהרי אין האדם מבין כלל איך נפל וירד בירידה כזאת שאין שייך אליו כלל, והוא לא יודע שלקחו ממנו את הבחירה, רק פתאום הוא מוצא את עצמו במצב כזה שאי אפשר לו להתגבר על יצרו, ובמצב כזה מאד קל לו ליפול בדעתו לגמרי ולחשוב שאין עבודתו שוה כלל, שהרי מרגיש שדוחין אותו מן הקדושה נגד רצונו, ומן הסתם אין מעשיו מרוצין לפניו יתברך כלל.
וכשאדם יודע ידיעה זו שיש מציאות כזו שמפילין האדם מעבודת השם יתברך, אזי לא יהיה לו שום קושיות כלל, רק ממשיך בעבודתו כמקדם, ואין לו שום טענות ורגשי אשמה על עצמו, ומכל שכן שאין לו שום טענות על השם יתברך, רק קם וממשיך בעבודתו כמקדם, ומחכה ומצפה לישועת השם שיזכה פעם לצאת מן החושך לאור גדול, ויזכה להיות קבוע בתוך מחנה דקדושה עד עולם.
ולכן אשרי מי שמכניס בעצמו התחזקות זאת ואינו מסתכל על שום ירידה ונפילה העוברת עליו, רק עושה את שלו בעבודת השם יתברך, ועושה התחלה חדשה בכל עת, ואז בוודאי יזכה להכנס בעבודת השם יתברך כראוי ויזכה להגיע אל מה שצריך להגיע, אשרי לו ואשרי חלקו.
והנה על פי כל זה מובן מאד כל הענין המבואר בפרשת השבוע ממעשה של יהודה ותמר שלכאורה כל הדבר תמוה מאד איך יהודה הגדול שבשבטים המלך על כל אחיו הגיע לידי מעשה כזו, ועוד יותר תמוה את עוצם התחזקותו אחר כך, שלא מצינו שנפל בדעתו כלל, אלא המשיך עבודתו וזכה להיות המלך שבאחיו לקבל ברכת יעקב אבינו (בראשית מט, ח) ״יְהוּדָה אַתָּה יוֹדוּךָ אַחֶיךָ וגו׳, וכן את ברכת משה רבינו שְׁמַע יְהוָה ״קוֹל יְהוּדָה״ וְאֶל עַמּוֹ תְּבִיאֶנּוּ וגו׳ (דברים לג, ז), איך מובן כל הסיפור, ואיזה התחזקות אנחנו יכולים להוציא לעצמינו מכל זה?
אבל על פי דברי רביז״ל הנ״ל מובן כל הענין מאד, שבסיפור זה נתנסה יהודה הצדיק בנסיון זאת שמזכיר רבינו **שלפעמים מפילין האדם מעבודתו וכו׳, ומורידין אותו בעל כרחו מגדולתו**, שזהו מה שכתוב בתחילת הסיפור ״וַיֵּרֶד יְהוּדָה מֵאֵת אֶחָיו״ וגו׳, ואומר רש״י בשם חכמינו הקדושים **מלמד שהורידוהו מגדולתו וכו׳**, היינו שמן השמים הורידו אותו כדי לנסות אותו, ולבחון את עוצם כוחו, וכן אמרו חכמינו הקדושים (בראשית רבה פרשה פה סימן ח׳) ויראה יהודה וכו׳, אמר רבי יוחנן, בקש לעבור, וזימן לו הקדוש ברוך הוא מלאך וכו׳, אמר לו, יהודה היכן אתה הולך? מהיכן מלכים עומדים? מהיכן גדולים עומדים? ויט אליה אל הדרך, **בעל כרחו שלא בטובתו**; עיין שם. הרי הענין פלאי פלאים,

שבאמת כל המעשה לא היה שייך ליהודה כלל, ורצה לברוח משם, וזימן לו הקדוש ברוך הוא מלאך מן השמים והכריח אותו **בעל כרחו שלא בטובתו**, איזה נסיון נורא ואיום מאד היה ליהודה, שלא הכיר את עצמו כלל, ואיך בא לידי מעשה כזו, אבל דייקא זה היתה כל עיקר גדולתו של יהודה, שלא נפל בדעתו כלל, רק אחר כך חזר לעבודתו, וידע היטב את הענין הזה "**שלפעמים מפילין את האדם מעבודתו**" ולא שאל שום שאלות וקושיות כלל, ודייקא מן התחזקות עצומה כזאת יצא מלך המשיח, וכמו שהמלאך אמר אז "יהודה היכן אתה הולך? מהיכן **מלכים** עומדים? מהיכן **גדולים** עומדים?" שזה סובב והולך על דוד המלך שממנו יצא משיח, כי יהודי שיכול להחזיק מעמד אפילו בנסיון קשה כזו, אצלו נתקיים הפסוק (איכה ד, כ) "רוח אפינו משיח ה'".

וזה מרומז בערבון שבקשה תמר מיד יהודה "חֹתָמְךָ וּפְתִילֶךָ וּמַטְּךָ אֲשֶׁר בְּיָדֶךָ" יהודה נשאר עכשיו עירום מכל הכוחות שלו, "חֹתָמְךָ" מרמז על חותם ברית קודש, "וּפְתִילֶךָ" מרמז על פתילות הציצית המסוגל לשמירת הברית (עיין לקוטי מוהר"ן חלק א' סימן ז'), "וּמַטְּךָ אֲשֶׁר בְּיָדֶךָ" מרמז על כח הבחירה, וכמו שפעם התבטא רביז"ל כשתפס מטה בידו, וענה ואמר "וּמַטֵּה הָאֱלֹקִים בְּיָדִי" כאומר שכח הבחירה בידי ואני שולט עליו לגמרי; והנה לקחו עכשיו מיהודה את כל הכוחות והנשק שלו כנגד היצר הרע, "החותם" חותם הברית, והציצית, והבחירה כולה, ורצו לראות מן השמים איך יחזיק מעמד.

ובזכות שיהודה לא נפל בדעתו כלל רק המשיך בעבודתו, וביקש לקיים הבטחתו לתמר לשלוח את הגדי עזים אבל לא מצאה, ולא נפל בדעתו כלל, רק חזר לעבודתו כמקדם, עד שנתגלה לו מן השמים את כל התכנית של השם יתברך שזה היה תמר כלתו, ובאמת קיים בזה מצוות יבום, [וכמבואר בהמפרשים שאז לפני מתן תורה מצוות יבום היתה באחד מקרובי המשפחה, ולא רק מן האחים], ובשכר שהחזיק מעמד יצא ממנו מלכים וגדולים שמהם יצא המשיח.

ובאמת אנו רואים שבכלל לא מחשיבים את זה לחטא ליהודה. כי על ראובן הרי אנו כן רואים שחכמינו הקדושים אומרים (שבת נה:) כל האומר ראובן חטא אינו אלא טועה; רואים מזה שהיה מקום לטעות שהיה חטא אצל ראובן, ובאו חכמינו הקדושים והודיעו לנו שאם אחד אומר כך שראובן חטא הוא טועה; אבל על יהודה לא רואים אפילו לשון כזה בגמרא, כי לא חטא יהודה כלל.

וכן אנו רואים שכאשר יעקב אבינו הוכיח את בניו, לא רואים כלל שיוכיח את יהודה על המעשה הזה, כי יהודה התחיל ללכת אחורה נסוג אחור כי פיחד שיוכיחו אותו, אבל למעשה יעקב אבינו הרגיע אותו ולא הוכיח אותו על זה בכלל, רואים מזה בעצמו שזה בכלל לא היתה עבירה שעבר מרצונו, ואדרבה זה היה נגד רצונו, ובעל כרחו שלא בטובתו. וזאת היתה מדריגתו הגדולה שהחזיק מעמד אפילו כשלא היה בזה אשם בכלל.

ואפילו מה שאנו כן רואים שהיה ליהודה איזה עונש שהיו עצמותיו של יהודה מגולגלין בארון כשהיו ישראל במדבר, לא היתה זאת בשביל הסיפור הזה של תמר, אלא זאת היתה מחמת נידוי שקיבל על עצמו על תנאי, והיה צריך הפרה, ולא עשה בזה הפרה, כמובא בגמרא (מכות יא:) אמר רב יהודה אמר רב נידוי על תנאי צריך הפרה מנלן מיהודה, דכתיב (בראשית מג, ט) "אִם לֹא הֲבִיאֹתִיו אֵלֶיךָ" וגו'; כי הוא הבטיח לאביו להחזיר את בנימין לארץ כנען, והכניס את עצמו בחרם ואמר (בראשית מג ט) "אָנֹכִי אֶעֶרְבֶנּוּ מִיָּדִי תְּבַקְּשֶׁנּוּ אִם לֹא הֲבִיאֹתִיו אֵלֶיךָ וְהִצַּגְתִּיו לְפָנֶיךָ וְחָטָאתִי לְךָ כָּל הַיָּמִים" לכן היו עצמותיו מגולגלין.

ומובא בהמשך הגמרא (מכות שם) ואמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן מאי דכתיב (דברים לג, ו) "יְחִי רְאוּבֵן וְאַל יָמֹת" וגו' "וְזֹאת לִיהוּדָה", כל אותן מ' שנה שהיו ישראל במדבר עצמותיו של יהודה היו מגולגלין בארון עד שעמד משה ובקש עליו רחמים, אמר לפניו רבונו של עולם מי גרם לראובן שיודה? יהודה! "וְזֹאת לִיהוּדָה, שְׁמַע ה' קוֹל יְהוּדָה" עאל איבריה לשפא וכו', עיין שם. רואים מזה שיהודה בעצמו היה זה שגרם לראובן להודות ולשוב על המעשה שלו, וכן מובא במדרש (ילקוט בראשית רמז קנט) על הפסוק (משלי כח, יג) "וּמוֹדֶה וְעֹזֵב יְרֻחָם" זה יהודה. ולפי שגרם יהודה לראובן שהודה, לפיכך סמכו משה, שנאמר (דברים לג, ו) "יְחִי רְאוּבֵן וְאַל יָמֹת וִיהִי מְתָיו מִסְפָּר - וְזֹאת לִיהוּדָה" ועליהן כתיב (איוב טו, יח) "אֲשֶׁר חֲכָמִים יַגִּידוּ"; כי כאשר שמע ראובן שיהודה הודה על מה שעשה, גם הוא הודה ועשה תשובה על מה שהוא בלבל יצועי אביו, ומחלו לו. רואים מזה שלמעשה החטא של תמר לא היתה בכלל נחשב לחטא אצלו, כי זה לא היה בידו. ומזה רואים את עוצם מדריגתו של יהודה שהיה יכול להחזיק מעמד, ולא ליפול בדעתו, ודייקא ממנו יצא משיח, כי אדם כזה שיכול להחזיק מעמד בהמצבים הכי קשים שלו, ולהמשיך בעבודתו ולא להסתכל על כל הירידות שלו, רק להמשיך הלאה ללכת בעבודת השם יתברך, דייקא ממנו יצא משיח.

וזה גם הענין של חנוכה שהוא אורו של משיח היוצא מיהודה, כי מ"ש"ח' הוא הראשי תיבות מ'וזוזה י'מין ח'נוכה ש'מאל, שזה גם כל הענין של חנוכה שהם ימי **הודאה**, כי **הודאה** הוא גם לשון **ווידוי והודאה** שהוא מודה ומתוודה על חטאיו שעשה, ולא בוש, ואינו נופל בדעתו, ומחזיק מעמד.

ובאמת כל הענין מה שעבר על יהודה היה כעין 'הוראת שעה' מהקדוש ברוך הוא, שהיה צריך להיות כך, ודייקא על ידי שיהודה החזיק מעמד והודה ולא בוש, אשר על ידי זה דייקא ניצולו משריפה, ודייקא על ידי זה יצא משיח, שהוא האור של חנוכה, אשר גם כן רואים בו את הענין הזה של 'הוראת שעה' שהנס נעשה דייקא על ידי החשמונאים שהם לא היו כלל ממלכות בית דוד, אלא זה היה מלכות לפי שעה, כדי להציל את עם ישראל, והיה כעין 'הוראה שעה' שהם ישלטו על עם ישראל ויצילו את עם ישראל מהגזירות, ומזה יצא אורו של מ"ש"ח', ימי חנוכה הקדושים.